

**Interview met Martien Rietbergen,
winnaar Grote Geschiedenis Quiz**

Jan van Oudheusden

De Nederlandse kampioen geschiedeniskennis

14

'De hoogmis voor de geschiedenisleraar' zo noemde *De Volkskrant* de vierde editie van de Grote Geschiedenis Quiz, die op tweede paasdag op tv werd uitgezonden. Doorgaans geniet de geschiedenisdocent niet zoveel achting, ditmaal echter wel. Diverse deelnemers roemden desgevraagd de vertellers van mooie verhalen die bij hen de liefde voor het vak geschiedenis hadden opgewekt.

Ook Martien Rietbergen, de winnaar, docent geschiedenis aan het Titus Brandsmalyceum te Oss, probeert, niet gehinderd door de kaalslag van studiehuis en tweede fase, elke dag nog in de geest van zijn leermeesters te handelen (aldus *De Volkskrant*). Hij vertelt graag over de invloed van grote gebeurtenissen op het leven van de kleine man. In de quiz liet hij negentien niet-prominenten plus een aantal bekende publicisten onder wie Thomas von der Dunk, Rob de Wijk en Marcel Möring achter zich.

Pas eenmaal eerder won een geschiedenisdocent de Grote Geschiedenis Quiz: twee jaar geleden was dat Dirk van der Meer uit Utrecht. Andere keren waren het een documentalist en een netwerkanalist.

Voor het eerst was de quiz op tv te zien. Je kunt over het fenomeen geschiedenisquiz van mening verschillen. Ook onder historici zijn er uitgesproken voor- en tegenstanders. De ene groep (waaronder de auteur van dit stukje) is er dol op en zal geen gelegenheid onbeproefd laten de eigen kennis met die van anderen te meten. De andere groep wordt afgeschrikt door de veronderstelde nadruk op stereotiepe jaartallenrijtjes en triviale feitenkennis.

Piet de Rooy schreef onder andere in *De Volkskrant* dat niemand het tegenwoordig meer eens is over de vraag waar het vak geschiedenis nu goed voor is en waaruit inhoud moet bestaan. Dus is het vak rijp voor de quiz.

Voor Martien Rietbergen maakt het allemaal niet uit. Hij vormde met Thom de Graaf een sterk duo in de tweede ronde, en won de derde en beslissende ronde dankzij de shoot-out-vraag (over de leeftijdsgrens in het kindernetwet van Van Houten).

Rietbergen heeft de hoogste lof geoogst, en mag als beloning een leuk cultureel reisdoel (Egypte?) uitkiezen. Kleio was benieuwd naar het geheim van zijn succes.

Wat was je motivatie om deel te nemen aan de geschiedenisquiz?

'Het voornaamste is toch wel de uitdaging om te kijken of je inderdaad een aantal zaken over het vak bij de hand hebt als de een of ander daar een willekeurig beroep op doet. Het niveau van de vragen – althans in de voorronde in de krant – is zodanig dat het de beroepseer toch wel aanspreekt om te kijken wat je domweg weet.

Het kennen van feitjes, of mooie anekdotes is een wat uit de hand gelopen hobby. Het begint ermee dat je erachter komt dat op 17 juli – mijn geboortedatum – (maar dan in 1951) de directe aanleiding tot de Spaanse Burgeroorlog plaatsvindt, en dan ga je vanzelf zoeken naar meer data en tijdstippen. Het zijn ook vaak die kleine dingen die een les net dat beetje leuker maken.'

Hoe heb je je op deelname geprepareerd?

'Dat antwoord is heel simpel, NIET. Het is een quiz waarbij het geen enkele zin heeft nog snel een aantal feitjes op te zoeken, of je zou wat encyclopedieën uit het hoofd moeten leren.

Dat is natuurlijk onbegonnen werk. Dat is ook het aantrekkelijke van deze quiz. Je kunt er alleen iets van maken als je al jaren lang intensief met geschiedenis bezig bent.'

Hoe houd je in het algemeen je historische kennis op peil?

'Heel erg veel lezen. Boeken. Kranten en tijdschriften. Abonnement op TvG en BMGN en op *Kleio* en dan ook nog proberen *Vrij Nederland* bij te houden. En heel speciaal natuurlijk de boeken van C.V. Lafeber voor het eindexamenonderwerp, omdat die barsten van de mooie feitjes en weetjes. Die kunnen een uitleg net dat smeuge meegeven waardoor de leerlingen het geheel veel beter onthouden.

Elke vakantie staat wel in het teken van geschiedenis. Het is 'heerlijk' om over het slagveld van Hastings te lopen, de stranden van Normandië te zien, de ossuaire van Verdun, door Ieper en de loopgraven te wandelen. Heel veel musea en tentoonstellingen te bezoeken. Het bezoeken van de plaats van handeling is voor mij een zeer intensieve belevenis. Zo waren we met de eindexamenleerlingen in november 2001 op bezoek in de fractiekamer van het CDA, net na de 'moord' op Jaap de Hoop Scheffer dus. In zo'n ruimte zitten, waar het bloed nog vers aan de wanden zit, dat vind ik fantastisch.'

De quiz is te zien – zoals De Volkskrant schreef – als een reactie op de teloorgang van kennis, en als zodanig te vergelijken met het Grote Dictee der Nederlandse Taal. Kun je instemmen met die stellingname, m.a.w. vind jij ook dat parate kennis van geschiedenis steeds meer tekort schiet?

'Persoonlijk vind ik dat geschiedenis, als het verhaal van de voortdurende verandering, of als je wilt van de wijze waarop de mens zich rekenschap geeft van zijn verleden, niets te maken heeft met feitjes. Als je de feitjes wel kent, zegt dat nog niets over je inzicht in de gebeurtenissen. Als je de feiten niet paraat hebt, zegt dat niets over of je inzicht hebt in de historische ontwikkelingen. Het kennen van feitjes is een hobby die snel verward kan worden met het goed zijn in geschiedenis. Ik moet bekennen dat ik feiten wil beheersen, omdat anders de niet-professionele buitenwereld denkt dat ik niet goed ben in geschiedenis. Soms laten feiten ook zien hoe – bijvoorbeeld van 28 juni tot 4 augustus 1914 – de snelle opeenvolging alleen al een oorzaak is van de catastrofe die zich voltrekt.

Tijdens mijn opleiding aan de katholieke leergangen in Tilburg heeft vooral Lafeber mij daarvan (nog meer) door-drongen.'

De hoeveelste maal is dit dat je meedeed?

'De derde. In 2000 werd ik tiende. In 2001 kwam ik niet door de voorronde. De voorronde nu (2002) was veel moeilijker dan die van 2001. Gelukkig wist ik van 2000, dat de werkelijke quiz eigenlijk gemakkelijker is, en vooral gaat over Nederlandse geschiedenis van na 1900. Daar weet ik wel wat van. Als de vragen over de Middeleeuwen zouden gaan, dan zou ik zeker niet meedoen. Ieder heeft toch zijn eigen kennisgebied.'

Hoe verliep het contact met die prominenten, m.n. je partner-tegenspeler Thom de Graaf?

'Contact met die zogenaamde prominenten heb je voor en na de quiz gewoon niet. Zij blijken elkaar allemaal te kennen en hebben het veel te druk met het praten over hun kanarie, kat of hond.

Het contact met Thom de Graaf was zeer prettig. Tijdens de tweede ronde maakte hij ook regelmatig duidelijk dat hij niet snapte, dat ik dat allemaal wist. Ik was weer blij dat hij Irene Vorrink

nog wel even uit de mouw wist te schudden, en dat we samen aan de vier vrouwen van Willem van Oranje kwamen, omdat het bij mij na twee even blokkeerde. Hij probeerde in de derde ronde echt te winnen, dat zag ik. Terwijl wat stress betreft die derde ronde voor mij het ergste was. Je kunt dan merken dat zo'n De Graaf gewend is om voor een voetlicht te staan.'

Straal je als geschiedenisdocent ook zoiets uit van 'kennis is leuk', c.q. belangrijk? Of is er geen relatie tussen je docentschap en de deelname aan de quiz?

'Ik denk niet dat ik dat uitstraal. In de les gebruik ik eigenlijk zo min mogelijk feitjes, en heb heel lang een uitgesproken hekel gehad aan tijdbalken, omdat die volgens mij niets aan het begrijpen van gebeurtenissen toe voegen. Tijdsbesef krijgen mensen toch pas na hun achttiende, zo blijkt uit allerlei onderzoek, vandaar dat het eerder leidt tot het leren van een 'circus-kunstje' dan tot inzicht.

Wel gebruik ik feitjes om de les aantrekkelijker te maken. Wie betaalt een oorlog? Als Caesar al 25 cent moest uitgeven per gedode tegenstander en iedere gedode vijand nu een miljoen kost, hoe kunnen oorlogen dan blijven bestaan?'

In de quiz werd meermalen gerefereerd aan ouderwetse verhalende docenten als inspiratiebron. Had jij die indertijd zelf ook en wil je die traditie voortzetten? Of is 'de verhalenverteller' passé?

'Mijn inspiratiebron lag in boeken. De verhalen van Alphons Timmermans verslond ik destijds. Het lezen van 'typische jongensboeken' als *Engelandvaarders* zorgde ervoor dat ik geschiedenis vanaf de vierde klas lagere school het mooiste vak vond, en dat is niet meer veranderd.

De verhalenverteller is wel en niet passé. Niet: vooral in de basisvorming kun je met korte verhalen veel belangstelling voor je vak kweken.

Wel: verhalen doen de waarheid soms veel geweld aan, doen een beeld ontstaan dat belemmerend kan werken op begrip voor een bepaalde tijd.

In de moderne geschiedenis zoek ik liever naar anekdotes. Uitleg moet wel blijven hangen en ik ben ervan overtuigd, dat geschiedenis alleen als die met wat humor/relativiteit wordt gebracht beklijft bij de leerlingen.'